

històriques... o totes amara, com, en que i per que es distingeixen, posem per exemple, les variants de l'espanyol a l'Amèrica Central, això sí, aprofundint al màxim, com a mínim, en les llengües nadiues en contacte.

Per tot plegat, crec que el llibre és una aportació que, sens dubte, permet recuperar l'interès per la Romanística, si no traduïnt-lo, almenys adoptant-ne i adaptant-ne l'estratègia tipològica.

Ramon CERDÀ MASSÓ
Universitat de Barcelona

MONTERO, Francesc (2016): *Manuel Brunet. El periodisme d'idees a l'ull de l'huracà*. Catarroja / Barcelona: Editorial Afers, 370 p.

Quan, l'any 2011, Francesc Montero va presentar i defensar la seva tesi doctoral a la Universitat de Girona, la seva recerca portava un títol llarg i una mica feixuc: *Manuel Brunet i Solà (1889-1956). El periodisme d'idees al servei de la «veritat personal»*. L'autor ha mantingut una part del títol original en la síntesi que publica, estalviant-nos aquesta expressió una mica inquietant de la «veritat personal». I, tanmateix, Josep Pla, citat manta vegada en la tesi i en el llibre, li ofería un subtítol que ho emmarca tot: «La follia de parlar clar» (p. 56). És una descripció magnífica i exacta del personatge i la seva obra. Qualificat de dogmàtic, intractable, intolerant, catòlic integrista, antiesquerranista visceral, antisemita, doctrinari, dotat d'un mal geni gairebé llegendari, de tracte difícil, etc., l'expressió planiana ho abraça tot. Perquè el magnífic treball de Francesc Montero va d'això: de la follia de parlar sense embuts contra uns i altres durant més de trenta anys a la premsa del país.

Francesc Montero ha fet un gran treball de síntesi de la seva tesi doctoral, per tal d'oferir-nos un llibre llegidor, però sense deixar-se els elements essencials d'una trajectòria complexa, tant pel personatge com pels episodis històrics que creua. Manuel Brunet surt del Vic més clerical, baixa a Barcelona; fa amistat i treballa amb Andreu Nin en el diari *Las Noticias*; passa per una etapa fortament anticlerical i esquerranosa; se'n va a *La Publicidad* i es converteix en un puntal de *La Publicitat*, és a dir, el diari catalanitzat per la gent d'Acció Catalana; contribueix, de la mà d'Amadeu Hurtado i amb Just Cabot, a fer el millor setmanari català de preguerra, *Mirador*; marxa a *La Veu de Catalunya* quan es comença a espantar del camí reformista i esquerranós que ha agafat la República a Catalunya; es converteix en el polemista conservador més dur i més esmolat dels anys trenta; es converteix en un dels protagonistes més estimats d'*El Be Negre* a l'hora de satiritzar i criticar la deriva dretana de la gent de la Lliga i el seu entorn. Perseguit i amenaçat, s'ha d'amagar durant els primers mesos de la guerra; pot fugir a Itàlia; es posa a l'aixopluc de Francesc Cambó. Torna el 1939, amb una mà al davant i una altra al darrere, i culmina la seva extraordinària trajectòria de periodista polític-intel·lectual orgànic de la dreta catalanista al setmanari *Destino*, on, a pesar dels nous temps, no s'oblidarà de continuar posant el dit a l'ull a les esquerres catalanes i, sobretot, a la burgesia més progressista que va impulsar el projecte republicà, mentre exalta els pontífexs romans i la doctrina vaticana i troba comunistes i altres amenaces sota cada pedra que trepitja.

Una vida trepidant, ornamentada amb l'assaig literari i la literatura religiosa i devota dels darrers anys de la seva vida, que creua els anys centrals de la primera meitat del segle XX, en la primera línia de foc del combat periodísticopolític. Francesc Montero no ens parla només d'un periodista, ni fa un exercici d'història del periodisme. Amb molta cura, intenta construir el retrat d'un periodista doblat d'intel·lectual orgànic, que va assumir reptes i compromisos i va mostrar com les convulsions dels anys vint i trenta, a Catalunya però també a Europa, el van atrapar i van alimentar els seus textos i les seves anàlisis. Quan, el febrer de 1934, escrivia que «el feixisme és un règim i l'Esquerra és la barbàrie. El feixisme és una doctrina i una disciplina: l'Esquerra és la demagògia i el caos» (p. 165), estava expressant la seva fascinació per un fenomen polític nascut després de 1919, que ofería uns desafiaments notabilíssims a

problemes generats, naturalment, per les esquerres (o, per ser més precisos, per les esquerres burgeses, companyes de viatge i «tontes útils» de les autèntiques i més perilloses esquerres revolucionàries). No era feixista i, molt probablement, no ho va ser mai, però el feixisme era una solució, almenys per a Itàlia. Mai no li va agradar tant el nazisme. Tenia un deix de neopaganisme, d'anticristianisme que sempre el va posar nerviós, però en alguns moments dels primers anys de la guerra mundial es va confessar molt admirat per la figura de Hitler. Eren anys en què ja havia substituït l'enemic inicial, les esquerres catalanes, espanyoles, europees, pel comunisme pur i dur; però, a mesura que la guerra feia el tomb del costat dels aliats, també substituïria els feixismes per la doctrina vaticana.

Era un home complex, i Francesc Montero l'ha intentat desmuntar per veure i entendre les seves grans contradiccions, les seves topades amb uns i altres. Ho fa amb una gran empatia pel personatge, sobretot quan ha d'explicar la trajectòria de Brunet després de 1939, retornat a Catalunya i, segons el seu biògraf, reinstal·lat com un «vencedor vençut» (p. 223). No em sembla una expressió especialment agraiada; com no m'ho va semblar mai allò de la generació «destruïda» de Guillermo Díaz-Plaja, que va fer fortuna a mitjan anys seixanta del segle passat, i que no era altra cosa que una justificació de com es van fer franquistes l'acadèmic i càrrec públic i els seus amics.

Certament, les notes privades que escrivia Manuel Brunet en els anys quaranta (i que, lamentablement, no estan datades), que Francesc Montero analitza amb molta cura (i que són tan reveladores com algunes de les cartes que Brunet escriu a Joan Llongueras en aquells anys), ens revelen un personatge atemorit, empenyat, desorientat i molt crític amb el present francofalangista. Probablement incòmode per haver d'escriure en castellà a *Destino*, pateix per la llengua i la cultura del país (i no tant per la repressió política, tot i que l'hagi de patir personalment, per la via de la depuració professional). Però tan crític és, en privat, amb el franquisme com en públic amb el passat esquerranista i republicà del país. Naturalment, la censura oficial hi obligava, però s'hauria pogut estalviar alguns comentaris que, a l'exili i a la clandestinitat, van causar una enorme irritació.

Però, aleshores, si no era un «vencedor vençut», com el qualificaríem? Potser un vencedor frustrat? Desconfiat? Desencisat? De fet, l'única guerra que Brunet hauria pogut perdre era la revolucionària de l'estiu de 1936, la que, com la revolució de novembre de 1917 amb els aristòcrates russos, no li hauria permès tornar a casa, com a tants d'altres. I, tanmateix, era al bàndol dels qui van guanyar la guerra de 1936, i va poder tornar a casa, no en les condicions que li hauria agradat, però si feia balanç de tot plegat, hauria de reconèixer que tots els seus enemics polítics i intel·lectuals havien estat vençuts: morts, exiliats o silenciats. Havia guanyat? Sí. Plenament? Probablement, no.

No hi ha respostes inapel·lables a preguntes complexes, almenys en el cas de Manuel Brunet i d'altres com ell, que van viure en una incòmoda zona grisa, feta de contradiccions, recels, sospites i, fins i tot, males consciències. Francesc Montero té la virtut de no oferir-nos unes conclusions taxatives, en blanc o negre. Deixa els elements sobre la taula, en remarca les tensions internes que destil·len i espera que cada lector se'n faci una composició. Brunet era franquista i era antifranquista (com hauria dit de *Destino*, segons la versió d'una conversa recollida per Josep Pla); era anticomunista, però no m'atreveria a dir que fos antifeixista; era un home de dretes, catòlic, dogmàtic i inflexible. Era maurrasista (encara que Charles Maurras surt massa poc en el llibre), per admiració envers el personatge que es va enfrontar a la III República francesa, i perquè li oferia una explicació tranquil·litzadora de què era el col·laboracionisme en els anys de Vichy. Em sembla remarcable, en aquest sentit, l'observació de Francesc Montero a la p. 215: si Maurras va ser un «col·laboracionista patriòtic», ja que va col·laborar amb Vichy a pesar del seu antigermanisme i al preu d'haver-se d'empassar l'ocupació alemanya de França (és a dir, la teoria del mal menor que tant agradava a Santiago Nadal els anys 1944 i 1945); no es podia aplicar quelcom semblant a Manuel Brunet i la gent de *Destino*, duríssimament fustigats des de l'exili i la clandestinitat? No haurien estat uns col·laboracionistes *malgré lui*, per evitar mals majors als catalans (és a dir, la teoria del mal menor)?

Aquest és un llibre que gairebé no té fons, que depassa la simple història d'un periodista, el seu treball i la seva època. Francesc Montero apunta cap a una fita més alta i ambiciosa: som davant d'un capítol de la història dels intel·lectuals catalans del segle XX que encara està per fer (una mica a la mane-

ra de *La vie intellectuelle en France*, dirigida per Christopher Charle i Laurent Jeanpierre). Manuel Brunet va ser un dels grans periodistes del segle passat, certament; però també va ser un dels intel·lectuals orgànics més importants de la dreta catalanista, camboniana i catòlica, abans i després de la Guerra Civil. El seu estudi ens demostra l'enorme complexitat de la història contemporània, política i intel·lectual, d'aquest país.

Acabo amb una nota de caràcter personal: Francesc Montero cau en un error freqüent en autors que han volgut explicar dos episodis fonamentals de la història del periodisme català dels anys vint i trenta del segle passat: la catalanització de *La Publicitat* (1922) i la modernització de *La Veu de Catalunya* (1933). Enlloc se cita la biografia de Ramon d'Abadal i de Vinyals (Lleida: Pagès editors, 1996), el principal protagonista de les dues històries i custodi dels papers originals amb els quals vaig poder reconstruir el seu protagonisme en aquests fets. Si hi hagués anat a parar, hauria completat força l'entrada de Manuel Brunet en les dues redaccions que li van donar fama i prestigi abans de 1936 i no hauria hagut de citar fonts de segona mà. Tanmateix, aquesta reivindicació personal no desmereix un llibre excel·lent, farcit de textos polítics i periodístics de primera categoria.

Francesc VILANOVA I VILA-ABADAL
Universitat Autònoma de Barcelona
Fundació Carles Pi i Sunyer

OBSERVATORI DE NEOLOGIA (ed.) (2016): *Mots d'avui, mots de demà*. Barcelona: Institut Universitari de Lingüística Aplicada. Universitat Pompeu Fabra (Sèrie Monografies, 14), 234 p.

Aquest llibre ha estat editat per celebrar el primer quart de segle d'existència de l'Observatori de Neologia, que va néixer a la Universitat de Barcelona i posteriorment es va traslladar a la Universitat Pompeu Fabra. S'obre amb un text breu, «L'Observatori de Neologia fa 25 anys» (p. 11-12), de M. Teresa Cabré, que valora la trajectòria positiva de l'Observatori durant tot aquest temps (durant el qual també ha hagut de superar obstacles i vèncer dificultats). A continuació Judit Freixa, amb «Paraules per al futur» (p. 13-18), fa una reflexió, en un to volgutament assagístic, sobre la vida futura dels neologismes recollits per l'Observatori durant aquests 25 anys; específicament, sobre la seva relació —de vegades incerta— amb els diccionaris que els poden / han de recollir. En primer lloc es refereix als neologismes «que ja no ho són»: unitats que l'Observatori ha recollit al llarg dels anys i que ara ja figuren als diccionaris de referència; des de *elapè* i *euro* fins a *estelada*. En segon lloc ens presenta un conjunt de neologismes denominatius, d'estabilitat i freqüència d'ús alta, que són candidats clars a «deixar de ser-ho» i a incorporar-se al diccionari: *aerolínia*, *autoajuda*, *hiperactiu*, *fotoperiodista*, etc. I finalment tracta dels neologismes «d'última generació», alguns dels quals semblen cridats a tenir un lloc al diccionari (*micromecenatge*, *indignat*, *dron*,¹ *aporofòbia*) i d'altres potser no (*ni-ni*, *instagramer*).

El llibre, després dels textos introductoris de Cabré i de Freixa, recull els treballs presentats al V Seminari de Neologia, celebrat el 2014 a la Universitat Pompeu Fabra. Hauria calgut incorporar ni que fos un petit davantal presentant aquests treballs i explicant la raó o oportunitat d'editar-los precisament en el volum celebratori (se'm passarà el neologisme) de l'aniversari que ens ocupa (ni tan sols s'hi diu enlloc quan va tenir lloc el Seminari).

El primer dels treballs, «Argot y neología: una relación compleja» (p. 19-48), de Julia Sanmartín, de la Universitat de València, planteja de manera metòdica les fases i els problemes de la recerca neològica en l'àmbit de l'argot de la llengua espanyola, tant de l'argot comú com de l'argot de grup. El treball és molt ordenat i serveix perquè el lector es faci una idea més que correcta d'aquesta esfera tan específica de la recerca lexicològica. L'autora insisteix especialment en la complexitat que representa la tasca

1. El mot ha estat incorporat al *DIEC2* (6-IV-2017) [nota del Comitè de Redacció].